ئامېرىكا ۋە جۇڭگو مائارىپىدىكى 12 پەرق

ئەركىن سىدىق
2016-يىلى 11-ئاينىڭ 18-كۈنى

مېنىڭ بۇرۇنقى يازمىلىرىمغا ئىنكاس يازغان ئوقۇرمەنلەرنىڭ ئىچىدە مەندىن جۇڭگو مائارىپى بىلەن غەرب مائارىپى ئوتتۇرىسىدىكى ئاساسىي پەرقلەرنى سورىغان قېرىنداشلارمۇ بار. يۇقىرىدىكى تېمىنىڭ دائىرىسى ناھايىتى كەڭ بولۇپ، مەن مەزكۇر يازمىدا پەقەت ئامېرىكا مائارىپى بىلەن جۇڭگو مائارىپى ئوتتۇرىسىدىكى 12 پەرقنى بايان قىلىپ ئۆتىمەن.

1. بىر سىنىپ ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ سانى. تولۇقسىز ۋە تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپلەردە ئادەتتە كۈنىگە 8 سائەت دەرس ئۆتۈلىدۇ. جۇڭگودا بىر ئوقۇتقۇچى ئادەتتە كۈنىگە 2 دەرس ئۆتىدۇ. ھەممە بىر سىنىپتا 55 – 65 ئوقۇغۇچى ئوقۇيدىغان بولۇپ، سىنىپ مۇدىرلىرىدىن باشقا ئوقۇتقۇچىلار دەرس ئۆتمىگەن ۋاقىتلىرىنى تاپشۇرۇق تەكشۈرۈش ۋە كېيىنكى دەرسلەرگە تەييارلىق قىلىشقا سەرپ قىلىدۇ. ئامېرىكىدا بولسا ئوقۇتقۇچىلار ئادەتتە 5 – 6 سائەت دەرس ئۆتىدىغان بولۇپ، بىر سىنىپتا 25 – 30 ئوقۇغۇچى ئوقۇيدۇ.

2. جۇڭگودا ئوقۇغۇچىلار ئوخشىمىغان سىنىپلارغا بۆلۈۋېتىلىپ، ھەر بىر سىنىپتىكى ئوقۇغۇچىلار مەكتەپتىكى ئوقۇش ھاياتىنى ئاساسەن بىللە ئۆتكۈزىدۇ. يەنى، بىر سىنىپتىكى ئوقۇغۇچىلار ئاساسەن ھەممە دەرسلەرنى بىللە ئوقۇيدۇ. ئامېرىكىدا «پوكۈنى سىنىپ ئوقۇغۇچىلىرى» ۋە «سىنىپ مۇدىرى» دەيدىغان ئۇقۇم يوق. ئوخشاش يىللىقتىكى ئوخشىمىغان ئوقۇغۇچىلارنىڭ مەلۇم بىر ۋاقىتتا ئوقۇيدىغان دەرسلىرىمۇ ئوخشاش بولمايدۇ. مەسىلەن، ئىنگلىز تىلى دەرسنى بىللە ئوقۇغان ئوقۇغۇچىلار ئۇنىڭدىن كېيىنكى دەرس ۋاقتىدا باشقا-باشقا سىنىپلارغا كېتىدۇ. بىر مەۋسۇم ئاخىرلىشىپ، يېڭى مەۋسۇم باشلانغاندا، ھەر بىر دەرسكە كېلىدىغان ئوقۇغۇچىلار ئالدىنقى مەۋسۇمنىڭكىگە زادىلا ئوخشىمايدۇ.

3. جۇڭگودا بىر سىنىپ ئوقۇغۇچىلىرى ھەممە دەرسلەرنى بىللە ئوقۇيدۇ. بىر دەرس تۈگەپ يەنە بىر دەرس ئوقۇغاندا ئوقۇغۇچىلار ئۆز سىنىپىدا ئولتۇرۇۋېرىپ، دەرس ئۆتىدىغان ئوقۇتقۇچى ئالمىشىدۇ. يەنى، سىنىپ ئۆزگەرمەي، ئوقۇتقۇچى ئۆزگىرىدۇ. ئامېرىكىدا بىر دەرسنى بىللە ئوقۇغان ئوقۇغۇچىلار كېيىنكى دەرس ئۈچۈن ئوخشىمىغان دەرسلەرنى ئوقۇپ، ئوخشىمىغان دەرسخانىلارغا بارىدۇ. يەنى، ئامېرىكىدا بىر ئوقۇتقۇچى بىر خىل دەرسنى بىر مۇقىم دەرسخانىدا ئۆتىدىغان بولۇپ، بۇ سىنىپقا كېلىپ ئوقۇيدىغان ئوقۇغۇچىلار داۋاملىق ئۆزگىرىپ تۇرىدۇ.

4. جۇڭگودا ئوقۇغۇچىلار بىر مەكتەپكە كىرىپ، سىنىپلارغا تەقسىملەنگەندىن كېيىن، ئۇلارغا دەرس بېرىدىغان ئوقۇتقۇچىلارمۇ بېكىتىلىدۇ. سىنىپتىكى ئوقۇغۇچىلار بىر يىللىقتىن كېيىنكى يىللىققا ئۆرلىگەندە، ئۇلارغا دەرس بېرىدىغان ئوقۇتقۇچىلار ئاساسەن ئۆزگەرمەي، ئوقۇغۇچىلار بىلەن تەڭ ئۆرلەيدۇ. ئامېرىكىدا مەلۇم بىر يىللىقنىڭ مەلۇم بىر كەسپىي دەرسنى بېرىدىغان ئوقۇتقۇچىلار مۇقىم بولۇپ، ئوقۇغۇچىلار يىللىق ئۆرلىگەندە، ئوقۇتقۇچىلار ئۇلار بىلەن بىللە ئۆرلىمەيدۇ.

5. جۇڭگو مەكتەپلىرىدە ھەر بىر سىنىپقا بىردىن سىنىپ مەسئۇلى، ياكى سىنىپ مۇدىرلىقىنى قىلىدىغان ئوقۇتقۇچى تەيىنلىنىپ، ئۇ ئوقۇتقۇچى باشلانغۇچنى، تولۇقسىزنى ياكى تولۇقنى پۈتتۈرۈپ بولغۇچە ئۆز سىنىپىدىكى

ئوقۇغۇچىلارغا مەسئۇل بولىدۇ. ئامېرىكىدا بىر گۇرۇپپا ئوقۇغۇچىلار بىر سىنىپقا بۆلۈنمىگەن بولۇپ، «سىنىپ مۇدىرى» دەيدىغان ئۇقۇممۇ يوق.

6. جۇڭگودا ئوقۇتقۇچىلارنىڭ مائاشىنى ئۆلارنىڭ ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ ئىمتىھان نەتىجىلىرىگە ئاساسەن بېكىتىدىغان، ھەمدە ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ ئىمتىھان نەتىجىلىرىگە قاراپ ئوقۇتقۇچىغا بېرىلىدىغان خىزمەت مۇكاپات پۇلىنىڭ كۆپ-ئازلىقىنى بېكىتىدىغان ئىشلار كۆپ. ئامېرىكىدا ئوقۇتقۇچىلارنىڭ مائاشى ئاساسەن خىزمەت ئىستاژىنىڭ ئۇزۇن-قىسقىلىقىغا ئاساسەن بېكىتىلىدىغان بولۇپ، ئوقۇتقۇچىنىڭ مائاشىنى ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئىمتىھان نەتىجىسى بىلەن باغلاپ قويىدىغان ئىشلار ئاساسەن مەۋجۇت ئەمەس.

7. ئامېرىكا مەكتەپلىرىدە ئىككى دەرس ئارىلىقىدىكى تەنەپپۇس ۋاقتى جۇڭگونىڭكىدىن قىسقىراق بولۇپ، ئوقۇغۇچىلار ئاشۇنداق قىسقا تەنەپپۇس ۋاقتىنى ئاساسەن بىر دەرسخانىدىن يەنە بىر دەرسخانىغا يۆتكىلىش ئۈچۈن بىر جىددىي ھالەتتە ئۆتكۈزىدۇ. جۇڭگودا ئوقۇغۇچىلار تەنەپپۇس ۋاقتىنى ئۇنداق جىددىي ئۆتكۈزمەيدۇ.

8. جۇڭگودا ئوقۇغۇچىلار ئوقۇتقۇچىلارغا نىسبەتەن بەكرەك ھۆرمەتچان كېلىدۇ. ئوقۇغۇچىلار دەرس ۋاقتىدا سوئالغا جاۋاب بەرگەندە ئۆرە تۇرۇپ جاۋاب بېرىدۇ. ئوقۇتقۇچىغا قەغەز تاپشۇرغاندا ئىككى قولى بىلەن بېرىدۇ. ئوقۇغۇچىلار قەغەز يۈزىدە مۇئەللىمگە بىر نەرسە يازغاندا مەزمۇننى «سۆيۈملۈك مۇئەللىم» دەپ باشلايدۇ. بۇ جەھەتتە ئامېرىكىدا ئوقۇغۇچىلار ناھايىتى ئەركىن. جۇڭگونىڭ ئۆلچىمى بويىچە قارىغاندا يۈرۈش-تۇرۇش ۋە ئوقۇتقۇچىغا بولغان مۇئامىلە جەھەتتە ئامېرىكا ئوقۇغۇچىلىرى ئوقۇتقۇچىلارغا ئانچە ھۆرمەت قىلىپ كەتمەيدۇ.

9. جۇڭگو مەكتەپلىرىدە ئوقۇغۇچى دىجورنىلىك تۈزۈمى يولغا قويۇلغان بولۇپ، ئوقۇغۇچىلار دەرسخانىنىڭ ئىچى ۋە سىرتىدا ئوقۇشتىن باشقا يەنە نۇرغۇن قوشۇمچە ۋەزىپىلەرنى ئۆتەيدۇ. مەسىلەن، تازىلىق، كۆچەت تىكىش، قار تازىلاش، ئوقۇتقۇچىغا ياردەملىشىپ ماتېرىياللارنى كوپىي قىلىش (كۆپەيتىپ بېسىپ چىقىرىش) قاتارلىقلار. بۇنداق ئىشلار ئادەتكە ئايلانغان بولۇپ، ئوقۇغۇچىلار ئۇنداق ئىشلاردىن ئاساسەن نارازى بولمايدۇ. لېكىن ئامېرىكىدا ئۇنداق ئىشلار قەتئىيلا يوق. سىنىپنى تازىلاش ئىشلىرىنىمۇ ھەق ئالىدىغان تازىلىق خىزمەتچىلىرى قىلىدۇ.

10. جۇڭگودا ئوقۇغۇچىلار دەرسلىك كىتابلارنى ئۆزلىرى سېتىۋالىدۇ. كىتابلار يۇمشاق تاشلىق ۋە ناھايىتى نېپىز بولۇپ، ئادەتتە بىر كىتابنىڭ باھاسى بىر قانچە دوللارغىلا توغرا كېلىدۇ. كىتابلار ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئۆزلىرىگە تەۋە بولغاچقا، ئوقۇغۇچىلار كىتابنى ناھايىتى ئېغىر دەرىجىدە بوياپ ۋە سىزىپ ئىشلىتىۋېرىدۇ. شۇنداقلا دەرسلىك كىتابلارغا ئەخلاق تەربىيىسىگە تەۋە مەزمۇنلارمۇ خېلى كۆپ كىرگۈزۈلگەن بولىدۇ. ئامېرىكىدا دەرسلىك كىتابلار قاتتىق تاشلىق، ناھايىتى قېلىن ۋە ناھايىتى ئېغىر بولۇپ، كىتابلار ئوقۇغۇچىلارغا ئارىيەتكە بېرىلىدۇ. ئوقۇغۇچىلارنىڭ كىتابلارنىڭ ئۈستىگە سىزىشىغا ۋە كىتابنى بويىشىغا يول قويۇلمايدۇ. دەرسلىك كىتابلار ئادەتتە ھەر 6 يىلدا بىر قېتىم يېڭىلىنىپ تۇرىدۇ.

11. جۇڭگودا مەكتەپكە ئائىت ئىشلارنىڭ ھەممىسى مەملىكەت بويىچە بىرلىككە كەلتۈرۈلگەن بولۇپ، ئوقۇغۇچىلار ئۈچۈن تاللاشلار ئاساسەن مەۋجۇت ئەمەس. پۈتۈن مەملىكەتلىك ئۆلچەم، مەملىكەتلىك نىشان، مەملىكەتلىك دەرس ئورۇنلاشتۇرۇلۇشى، مەملىكەتلىك دەرس مەشقلىرى، ھەتتا مەملىكەتلىك مەكتەپ ۋاقىت تۈزۈمى قاتارلىقلار مەۋجۇت. ئامېرىكىدا مائارىپ ئىشلىرىنى ھەر بىر شتات ھۆكۈمىتى ئۆز ئالدىغا قارار قىلىدۇ. شۇڭلاشقا ئامېرىكا پايتەختى ۋاشىنگتوننىمۇ قوشقاندا مائارىپتا مۇستەقىل ھۆكۈمەتتىن جەمئىي 51 ھۆكۈمەت بار. ھەر بىر شتاتمۇ يەنە «مەكتەپ رايونلىرى» (School District) كە بۆلۈنگەن بولۇپ، ھەر بىر مەكتەپ رايونلىرىنىڭمۇ ئۆز ئالدىغا خېلى كۆپ ئەركىنلىرى بار. مەسىلەن، ئىندىئانا شتاتىدا جەمئىي 292 مەكتەپ رايونلىرى بار بولۇپ، بۇ رايونلار ئوقۇتقۇچىلار بىلەن بولغان توختاملارنى، ئوقۇتقۇچىلارنىڭ مائاشىنى ۋە خىزمەت مۇھىتلىرىنى ئۆز ئالدىغا ئايرىم بەلگىلەيدۇ.

12. جۇڭگودا مەكتەپ ئىمتىھان سىستېمىسى جۇڭگو مەدەنىيىتىنىڭ بىر قىسمىغا ئايلىنىپ كەتكەن. جۇڭگودا ھۆكۈمەت كادىرلىرىنى ئىمتىھان ئارقىلىق تاللاش 960-يىلىدىكى سۇڭ خانىدانلىقىدىن باشلانغان بولۇپ، ئۇ ھازىرمۇ مەلۇم دەرىجىدە ساقلىنىۋاتىدۇ. ئوقۇغۇچىلارنىڭ قايسى ئالىي مەكتەپكە كىرىشىمۇ مەملىكەتلىك بىر تۇتاش ئىمتىھانلار ئارقىلىق بەلگىلىنىدۇ. ئامېرىكىدا «مەملىكەتلىك ئالىي مەكتەپكە كىرىش ئىمتىھانى» دېگەن نەرسە مەۋجۇت ئەمەس. ئالىي مەكتەپكە قوبۇل قىلىش ئۆلچىمىنى ھەر بىر مەكتەپ ئۆز ئالدىغا چىقىرىدۇ. بىر ئوقۇغۇچى كۆپلىگەن ئالىي مەكتەپلەرگە تەڭلا ئىلتىماس قىلىپ، قوبۇل قىلىنغان مەكتەپلەر ئىچىدىكى ئەڭ ياخشىسىنى تاللاپ كىرىش ئامېرىكىدا بىر ئادەتتىكى ئايلانغان ئەھۋال. ئوتتۇرا مەكتەپ سەۋىيىسىدىكى پەرقلەر كەلتۈرۈپ چىقارغان ئېنىقسىزلىق مەسىلىسىنى ھەل قىلىش ئۈچۈن، ئامېرىكا ھۆكۈمىتى «ئوقۇش سەۋىيىسىنى باھالاش ئىمتىھانى» (Scholastic Assessment Test, SAT) دېگەن ئىمتىھاننى يولغا قويغان بولۇپ، بۇ ئىمتىھانلار بىر يىل ئىچىدە كۆپ قېتىم ئېلىنىدۇ. بىر ئوقۇغۇچىنىڭ ئۇ ئىمتىھانغا كۆپ قېتىم قاتنىششىغا يول قويۇلىدىغان بولۇپ، ئالىي مەكتەپلەر ھەر بىر ئوقۇغۇچىنىڭ ئەڭ يۇقىرى نومۇرىنى ھېسابقا ئالىدۇ. تولۇق ئوتتۇرىنى پۈتتۈرىدىغان ئوقۇغۇچىلار بۇ ئىمتىھانغا ئۆزلىرى تاللىغان ۋاقىتتا قاتنىشىدۇ. ئوخشىمىغان ئالىي مەكتەپلەرنىڭ بۇ ئىمتىھانغا قويىدىغان ئۆلچىمىمۇ ئوخشاش بولمايدۇ. يەنى ھەر بىر ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلىشتا ئىلتىماس قىلغان ئوقۇغۇچىنىڭ ئوتتۇرا مەكتەپتىكى دەرس نەتىجىسى بىلەن SAT ئىمتىھان نەتىجىسىگە تەڭ قارايدۇ. داڭلىق مەكتەپلەرنىڭ كۆپىنچىسى ئۇ ئىككى خىل نەتىجىلەردىن باشقا يەنە ھەر بىر ئوقۇغۇچىنىڭ دەرستىن سىرتقى پائالىيەتلەرگە قاتنىشىش ئەھۋالى، لىدېرلىق قىلىش قابىلىيىتى ۋە تەنتەربىيىدىكى ئىپادىلىرى قاتارلىقلارغىمۇ خېلى قاتتىق قارايدۇ. ئامېرىكىلىقلارنىڭ نەزىرىدە «ياخشى ئوقۇغۇچى» بولۇشنىڭ يېرىم شەرتى دەرسلەردە ئەلا نەتىجىگە ئېرىشكەن بولۇش، قالغان يېرىمى بولسا دەرستىن سىرتقى باشقا ساھەلەردە كۈچلۈك بولۇشتىن ئىبارەت. يەنى، ئوقۇغۇچىلارنىڭ دەرسلەردىكى نەتىجىسى بىلەن باشقا ساھەلەردىكى تەرەققىيات ئەھۋالى ئاساسەن ئوخشاش دەرىجىدە ئېتىۋارغا ئېلىنىدۇ.

پايدىلىنىش مەنبەسى:

[1] Twelve Differences Between Chinese Education and American Education
https://slkchina.wordpress.com/2007/06/01/12-differences-between-chinese-education-and-american-education/

بۇ ماقالىنى ئىنىمىز «پىداكار» تەھرىرلىگەن.